

Пригоди Цибуліно (скорочено)

Джанні Родарі

Джанні Родарі

Пригоди Цибуліно

Стислий переказ по розділах, автор переказу: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу.

РОЗДІЛ ПЕРШИЙ

Як Цибулоне наступив принцові Лимону на мозоль

Цибуліно був сином Цибулоне і мав семеро братів. Звали їх Цибулетто, Цибулотто, Цибулучча та іншими подібними іменами. Люди вони були хороші, але безталанні. Родина жила в дощаній халупі, не більшій від ящика для розсади. Коли хто з панів потрапляв на їхню вулицю, то роздратовано морщив носа і велів візникові їхати швидше: "Пхе, як тхне цибулею".

Якось через те село мав проїздити правитель країни – принц Лимон. І його придворні побоювалися, щоб принц не постраждав від запаху цибулі. Тому солдати Лимончики усю бідноту обприскали одеколоном, амброю, фіалковими пахощами та трояндовою водою. Цибулоне і його родину теж обприскали, аж бідолашний Цибуліно застудився.

Правитель Лимон з'явився у супроводі усіх Лимонів і Лимончиків. Принц над жовтою шапкою мав золотий дзвіночок. У придворних Лимонів дзвіночки були срібні, а у простих Лимончиків – бронзові. Дзвіночки так гарно дзеленчали, що люди збігалися, бо думали, що то оркестр.

Цибулоне і Цибуліно опинилися спереду, їх штовхали і в боки, і в спину ті, що стояли позаду. Старому бідоласі Цибулоне це набридло, і він почав гукати: "Назад!". Це розсердило принца, а його обер-камергер сказав, що Цибулоне – небезпечний бунтівник! Цибулоне пояснив, що його просто давили, але Лимончики усім людям наказали штовхатися. "Та коли б і вас із ніг не збили", — вихопилося у Цибуліно. Один із стражників навів на хлопчину свою підзорну трубу. Цибуліно зважив за краще втекти, тому пробрався назад.

Громадяни спочатку не дуже тіснилися. Та обер-камергер так загрозово бликав на них, що юрба, налякавшись, зчинила штовханину. Цибулоне не утримався на місці і наступив на ногу самому принцові Лимону, у якого ще й мозолі були. Цибулоне закували в кайдани.

Цибуліно був у цю мить уже далеко. У його очі стояла сльоза, але він зціпив зуби, щоб не заплакати.

Цибулоне засудили на все життя. Цибуліно прийшов до тюрми провідати батька і

дізнався, що у тюрмі повнісінько найчесніших людей, адже принц таких не любить. Грабіжники та убивці служили при Лимонові, а чесні сиділи в тюрмах. Батько просив сина навчитися добре викривати шахраїв і негідників. Хлопчик доручив свою маму і братиків дядечкові Цибулі, розпрощався і рушив у дорогу.

У маленькому селі він зустрів дідка з рудуватою борідкою, що сидів у маленькій будці і дуже журився.

РОЗДІЛ ДРУГИЙ

Як Цибуліно довів до сліз самого синьйора Помідора

Дідка звали кум Гарбуз. Він тільки вчора закінчив будувати свій дім. Іще з дитинства мріяв він про свою хатину і купував цеглини. Кум Гарбуз не знав арифметики і мусив щоразу прохати шевця, майстра Виноградинку, порахувати його цеглини. Виноградинка говорив, що цегли замало. Кум Гарбуз вирішив працювати іще більше, а їсти ще менше, і з того часу купував щороку по три цеглини, а то й по п'ять. З року в рік він худнув, зате купа цеглин усе збільшувалась.

Коли ж кум Гарбуз став старий і вже не міг більше працювати, він знов покликав майстра Виноградинку. Той нарахував сто вісімнадцять цеглин, але цього було недостатньо. Зітхнув кум Гарбуз і вирішив не гаючись взятися за будову.

Працював кум Гарбуз поволі, боячись надто швидко витратити всі цеглини. Він клав їх так обережно, ніби вони були скляні. Адже йому одному було відомо, як дорого коштувала кожна цеглина. Хатина вийшла така мала, як голубник. Коли Гарбуз спробував увійти в хатину, то мало не розвалив усю будівлю. Тому він рачки вліз до хатинки. І жити в ній міг тільки сидячи. Тому на його лиці, що виглядало з віконця, була така журба... А з усіх сторін сунули люди подивитися на ту хатину. Хлопчики жартували з Гарбуза, а він роздавав їм цукерки, якщо мав гроші на них. Іноді він дозволяв хлопчикам по одному влізати до хатини, а сам поглядав знадвору, щоб не наробили шкоди.

Кум Гарбуз саме розповідав про все це Цибуліно, коли це із села виповзла густа хмара куряви. В усіх хатах швидко зачиняли двері й вікна. Усі ховалися, немов перед бурею. Хмара пилу спинилася біля хатини кума Гарбуза. Із хмари виринула карета, запряжена четвериком коней. То були не просто коні, а запряжені огірки, бо в тій країні усі люди були схожі на якісь овочі або фрукти. З карети виліз одягнений у все зелене товстун синьйор Помідор, головний управитель і дворецький у замку поміщиць графинь Черешень. Цибуліно збагнув, що ця персона не приносить добра, якщо всі так від неї тікають, тому він відійшов якомога далі. Помідор довго, мовчки і пильно дивився на Гарбуза і тільки хитав загрозливо своєю здоровецькою круглою головою.

Бідолашний кум Гарбуз ладен був крізь землю провалитися разом зі своєю хатиною. Він покірно ковтав свої солоні, гіркі сльози. Помідор вхопився за дах і почав розхитувати його туди і сюди. Він кричав, що Гарбуз – злодюга і розбишак, що побудував собі палац на землі графинь Черешень. Гарбуз пояснював, що дозвіл на будівництво дав синьйор граф Черешня, який помер тридцять років тому.

З Помідором був і адвокат Горох – низькорослий і миршавий. Він підтакував

Помідору. Раптом почувся голос, який назвав Помідора негідником і шахраєм, який скоро лусне, як гнилий баклажан. Це дуже роздратувало Помідора. А то говорив, не хто інший, як Цибуліно. Він спокійнісінько став перед Помідором. Цибуліно сказав, що вчиться розшукувати негідників і саме знайшов одного. Помідор запитав, де ж він. І тоді хлопець дав йому дзеркало, в якому Помідор побачив себе. Помідор зрозумів, що Цибуліно просто глузує з нього. Ох і розлютився ж він! Схопив Цибуліно за чуприну та й почав смикати на всі боки. Він вирвав ціле пасмо. В очі і в ніс Помідорові ударив такий міцний запах цибулі, що сльози бризнули у нього з очей, як два водограї. Всю вулицю раптом залило, немов її полили із шланга. Помідор перелякався, вскочив у свою карету і чимдуж помчав із села, пообіцявши помститися.

Цибуліно реготав, аж за боки брався, а кум Гарбуз тільки піт витирав із чола. Почали відчинятися двері у сусідніх хатах, крім Горохової. Майстер Виноградинка хвалив хлопця, який довів до сліз самого синьйора Помідора, і спитав, звідки він узявся. Цибуліно розповів про себе.

РОЗДІЛ ТРЕТІЙ

Про скрипалью Грушу, кума Часника і про родину Сороконіжок

З того дня Цибуліно став допомагати в шевській майстерні Виноградинки і скоро досяг неабияких успіхів. Він навчився сукати дратву, підбивати закаблуки й підошви, знімати мірку. Майстрові Виноградинці було з ним веселіше, бо до майстерні люди заходили не тільки за ділом, а й подивитися на невідомого хлопчика, який довів до сліз самого синьйора Помідора.

Перший завітав сюди місцевий скрипаль Груша зі своєю скрипкою. За ним цілою хмарою до майстерні влетіли мухи та оси, тому що за скрипку була половинка солодкої пахучої груші. Бувало, що у скрипку залазив черв'як і проточував у ній цілі печери. Тоді доводилося шукати нової груші.

За ним прийшов відомий городник кум Часник. У нього була густа чуприна і по вітру маяли довжелезні вуса. Дружина Часника сушила на них білизну, прив'язуючи кінці вусів до гвіздків.

А одного разу до майстерні прийшла ціла родина Сороконіжок: батько Сороконіг і двоє синів – Сороконіжка і Сороколапка. Хлоп'ята не могли всидіти спокійно. А вдома, поки мама мила їм передні ніжки, вони встигали забруднити задні. Сороконіг не мав грошей, щоб замовити вісімдесят пар нових черевиків, тому він просив полагодити черевики, які зносилися найбільше.

РОЗДІЛ ЧЕТВЕРТИЙ

Як Цибуліно обдурих пса Гавкуна

Одного дня синьйор Помідор знову приїхав до хатини Гарбуза. Помідора охороняв цілий десяток солдатів Лимончиків. Гарбуза вигнали з хатини і поселили там здоровецького пса, на ім'я Гавкун. Майстер Виноградинка і Цибуліно стояли на порозі майстерні, бачили й чули все, що сталося. Але що вони могли вдіяти?

Кум Гарбуз сумно сидів при дорозі і тихо зітхав. Помідор віддав собаці наказ пильно сторожувати, а сам поїхав.

Того дня стояла страшенна спека. Гавкун страшенно спітнів і хотів випити кухоль холодного пива. Навколо не було жодного хлопчика, щоб послати по пиво. Тільки один Цибуліно сидів на порозі шевської майстерні і старанно смолив дратву. Але собачий ніс Гавкуна відчув, що від хлопця йшов цибулячий дух, і пес промовчав. А Цибуліно добре запримітив, що Гавкун знемагає від спеки.

Сонце піднімалося все вище та вище, і спека ставала дедалі нестерпніша. Сіромаху Гавкуна діймала спрага. Тут Цибуліно визирнув з дверей. Гавкун попросив цього разу принести лимонаду. Але хлопець сказав, що має лагодити черевики. Пес проклинав ланцюг, через який не міг сам збігати напитися.

Трохи згодом Цибуліно знов виткнув носа з дверей. Пес благав принести хоч води. Хлопець сказав, що лагодить черевики синьйора священика і не має часу. Цибуліно шкода було Гавкуна, але хотілось дужче допекти Помідорові.

О третій годині сонце вже так припекло, що й камінню стало жарко. Тепер псові стало непереливки. А Цибуліно налив у пляшку води, всипав туди снодійного порошку дружини майстра Виноградинки і віддав псові. Гавкун був такий вдячний Цибуліно! А коли випив усю воду, то впав і заснув. Цибуліно зняв з Гавкунової шиї ланцюг, узяв пса на плечі і попростував до графського замку. Тепер Гарбуз знову жив у своїй хатині.

Цибуліно поклав пса на траву в парку замку, ласкаво погладив його і мовив: "Привітай від мене синьйора Помідора". Гавкун крізь сон відповів щасливим гарчанням.

РОЗДІЛ П'ЯТИЙ

Як кум Суниця чіпляв дзвоника для злодіїв

Цибуліно побачив, що біля хатини кума Гарбуза товпиться багато людей. Скрипаль Груша і кума Динька говорили, що Помідор обов'язково помститься. Дружина Часника, ухопивши свого чоловіка за вуса, як за віжки, повела додому, поки не трапилося біди. І навіть хоробрий майстер Виноградинка тривожно чухав шилом потилицю.

Менш від усіх журився кум Гарбуз. Він видобув з кишені такі добрі цукерки, що важко собі уявити, і став частувати усіх сусідів. Цибуліно придумав, що хатинку треба сховати. Хатинка була малесенька, тому на візку ганчірника Квасолі її перевезли у ліс. Кум Часник, який знову опинився тут, сказав, що її може охороняти кум Суниця.

Кум Гарбуз, тяжко зітхнувши, попрощався з хатинкою і пішов відпочити після стількох тривог до куми Диньки, що доводилася йому племінницею.

Кум Суниця мешкав у торішній каштановій шкаралупі. Його майно складалося: одна половинка ножиць, іржава бритва, голка з ниткою, і шкоринка від сиру. Хатину притулили до стовбура старого дуба. Цибуліно, Квасолинка (син Квасолі) і скрипаль Груша допомогли кумові Суниці перенести усе його багатство до нової квартири і попрощалися, але пообіцяли незабаром вернутися з доброю звісткою. Вони пішли, а кума Суницю охопив страх: ну що, коли нападуть грабіжники?

Суниця надумав почепити над дверима дзвоник, а під ним записку з таким написом: "Синьйорів злодіїв просимо дзвонити у цей дзвіночок, їх одразу впустять, і вони самі побачать, що тут грабувати нічого".

Вночі прийшли злодії і подзвонили в дзвоник. Суниця показав їм, що красти нема що. А крім того ще й підголив злодіїв своєю іржавою бритвою. Згодом прийшли ще двоє. У них не було борід, а в одного з них не було ґудзиків на куртці. Кум Суниця подарував йому голку з ниткою і порадив дорогою пильно дивитися під ноги, може, знайде ґудзик. І так щоночі злодії будили кума Суницю.

Стислий переказ по розділах, автор переказу: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу.

РОЗДІЛ ШОСТИЙ

В замку гості: ненажера Апельсин і жаднюга Мандарин

У день, коли хатину Гарбуза перевезли до лісу, до замку графинь Черешень, що володіли усім селом, приїхали гості: барон Апельсин і герцог Мандарин. Обидва були двоюрідними братами чоловіків Графинь: Апельсин – старшої Графині, а Мандарин – Молодшої.

Барон Апельсин мав величезне черево і жер з ранку до вечора, навіть вночі. Він з'їв усе зі своїх маєтків, навіть дерева з листям і корінням. Тоді продавав маєтки і купувати їжу на вторговані гроші. А коли і маєтки всі проїв, то напросився в гості до графині Черешні Старшої.

Графиня Черешня Менша зовсім не була рада тому, що приїде Апельсин, тому вирішила запросити гостя і собі – герцога Мандарина, двоюрідного брата свого покійного чоловіка.

Для Апельсина довелося найняти попихача, щоб возив баронові пузо. Ганчірник Квасоля на тачці, якою муляри возять вапно, разом з двома слугами віз пузо алеями парку. У цей час барон на ходу ласував смаженим індиком.

Не меншого клопоту завдавав усім і герцог Мандарин. Служниця графині Меншої, дівчинка Полуничка, цілісінький день прасувала Мандаринові сорочки. Коли ж приносила йому ті сорочки, герцог вередував, пхикав, скиглив і погрожував, що накладе на себе руки, бо йому все було не так. Щоб Мандарин не плакав, графиня Менша подарувала йому всі шовкові сорочки свого померлого чоловіка. Згодом Мандарин загубив запонку і так погрожував самогубством, що графиня Менша подарувала йому всі золоті, срібні, з самоцвітами запонки свого покійного чоловіка. І так протягом одного дня графиня Менша втратила всі свої коштовні речі, а герцог Мандарин напакував повні чемодани подарунків і тепер тільки руки потирив з радості.

Свою злість через гостей графині зганяли на своєму племінникові Вишеньці, який жив у них, бо був круглим сиротою. Графині примушували Вишеньку весь час вчити уроки. Щодня він учив стільки уроків, що прочитав уже всі книжки, які були в замку. У нього боліла голова від навчання, і графині кричали, щоб перестав думати, щоб менше грошей ішло на ліки. Вишеньку весь час лаяли. Його жаліла лише Полуничка, яка була з ним лагідна, а вечорами, коли він лягав спати, приносила йому чогось солоденького.

Але цього дня усе солодке з'їв за вечерею барон Апельсин. Герцогові Мандарину теж кортіло поласувати. І він, щоб випросити солодкого у графинь, вискочив на самий

вершечок височенного буфета і погрожував кинутися вниз. Та зрештою, герцог Мандарин зрозумів, що тут уже нічого загарбати, і зліз додолу. Йому допомагав лазити барон Апельсин, обливаючись з натуги трьома потоми.

Саме в цей момент синьйора Помідора сповістили про те, що таємниче зникла хатина кума Гарбуза. Не довго думаючи, синьйор Помідор послав скаргу принцові Лимону з проханням негайно прислати до села загін поліцаїв Лимончиків.

Лимончики прибули наступного дня, обійшли хати й арештували всіх, хто трапився їм під руку: Майстра Виноградинку, скрипаля Грушу та майже всіх на селі. На волі залишили тільки синьйора Гороха, адже він був адвокат. Кума Часника вони просто не запримітили. Він сидів на балконі, його вуса були прив'язані до двох цвяхів, і на них сушилася білизна. Арештований кум Гарбуз ішов собі за Лимончиками і, як завжди, сумно зітхав. З жінок арештували куму Диньку. А що вона не хотіла йти, то її покотили.

Цибуліно поліцаї не знайшли, хоча він і не ховався. Сидів собі на паркані разом із дівчинкою, яку звали Редисочкою, і дивився на них. Поліцаї навіть спитали у них, чи не бачили де поблизу небезпечного бунтівника, на ім'я Цибуліно. А вони відповіли, що Цибуліно сховався під кашкетом у їхнього начальника. І втекли. Того ж таки дня вони пішли до замку в розвідку. Цибуліно вирішив будь-що звільнити в'язнів, і Редисочка взялася йому допомагати.

РОЗДІЛ СЬОМИЙ

Вишенька порушує накази синьйора Петрушки

Графський замок стояв на горі посеред величезного парку. Вишеньці було заборонено виходити до сільських дітей. Бідолашний Вишенька гуляв по парку сам-самісінький. Його вихователь, синьйор Петрушка, усюди почіпляв дощечки з написом про те, що Вишеньці дозволено і що заборонено.

Одного разу Вишенька попрохав у тіточок дозволу ходити до сільської школи. Але йому не дозволили і найняли Петрушку. Його звали так, бо він завжди несподівано вискакував, мов Петрушка у ляльковому театрі. Бувало, Вишенька задивиться на муху, яка залізла до чорнильниці, чи почне щось малювати, як відразу Петрушка вискакує і сварить його, кажучи, що хлопчик через такі заняття потрапить у тюрму. Боячись тюрми, Вишенька уже й не знав, за що йому треба братись.

На щастя, інколи синьйор Петрушка не вискакував нізвідки, бо любив поспати, а то й посидіти годинку за пляшкою виноградної горілки. Тільки в цей час Вишенька бував вільний. Але й тоді синьйор Петрушка умудрявся нагадувати про себе за допомогою всюди розвішаних написів. Коли Вишенька проходив повз ці таблички, він навмисне знімав окуляри, щоб не бачити нудних написів, і міг спокійнісінько думати про що завгодно.

Саме цього дня Вишенька безтурботно і вільно гуляв по парку і раптом почув, що його кличе якийсь тоненький голосочок. Це був Цибуліно, а з ним була Редисочка. І хоч Вишеньці було заборонено спілкуватися з сільськими дітьми, він познайомився з ними. Вишенька згадав інші заборони: нікому не говорити "ти", не реготати, але порушив їх. Сміх Вишеньки почули графині і синьйор Помідор, який вирішив дізнатися,

хто сміється. І от за замком, де проходила стежка до села, наткнувся на трьох дітей, що весело базікали і сміялися. Червона пика Помідора спалахнула від гніву. Цибуліно й Редисочка щодуху помчали геть і ще довго чули прокльони Помідора.

А їхній новий друг чекав великої прочуханки від синьйора Помідора і синьйора Петрушки, від графинь, від барона Апельсина і герцога Мандарина. Та цього разу Вишеньку так мучила образа, що він ледве стримував сльози. Уперше в житті знайшов він друзів, уперше в житті від усього серця насміявся – і ось тепер він знову самотній.

Уперше в житті Вишенька відчув у серці той дивний страшенний біль, що зветься стражданням. Вишенька упав на землю і гірко заривав. Помідор підняв його, узяв під пахву і пішов алеєю до замку.

РОЗДІЛ ВОСЬМИЙ

Як прогнали із замку лікаря Каштана

Вишенька проплакав увесь вечір. А герцог Мандарин все дужче дразнив його, кажучи, що Вишенька виплачеться і лишиться одна кісточка. У барона Апельсина, як це буває у деяких дуже товстих людей, ще зберігалось трохи доброзичливості. Щоб утішити Вишеньку, він приніс йому маленький шматочок солодкого пирога. Графині злісно кепкували зі сліз Вишеньки.

Хлопчика поклали в ліжку. Полуничка, як тільки могла, втішала бідолашного хлопчика, та дарма. І їй стало так гірко, що й вона заплакала. З горя Вишенька тяжко захворів. Його трясла така лихоманка, що й ліжка під ним тряслося, а від його кашлю шибки бряжчали у вікнах. Він кричав: "Цибуліно! Де ти?".

Синьйор Помідор заявив, що хлопчика смертельно перелякав небезпечний злочинець, який ходить біля замку. А Синьйор Петрушка заявив, що потрібні лікарі, бо хлопчик марить.

Перший з'явився лікар Мухомор і прописав настій із сушених мух. Але настій не допоміг. Тоді прийшов лікар Черемха і порадив лікувати хворого соком черемхи. Але хворому не полегшало. Лікар Столітник радив обкладати хворого пагінцями столітника. Від колючок Вишенька крутився, як в'юн. А відомий професор синьйор Салато-Шпинато рекомендував лікування салатом і шпинатом.

Поки точилися ці суперечки, Полуничка тайкома побігла до лікаря Каштана, який жив поблизу у каштановому гаю. Його звали народним лікарем, бо він прописував дуже мало ліків, та й ті ліки купував для бідних людей на власні гроші. Коли лікар Каштан підійшов до воріт замку, слуги не хотіли його впускати, бо він прийшов пішки, а не приїхав у кареті. Петрушка звелів слугам пропустити лікаря Каштана до замку.

Лікар Каштан не став лікувати Вишеньку каштанами. Він уважно оглянув його всього з голови до п'ят, звелів показати язик, помацав пульс, тихенько про щось розпитав, а потім вимив руки і раптом проказав: "Ох, яка тяжка недуга – жодного не мати друга!". Каштан сказав, що хлопчикова хвороба – нудьга.

Старша Графиня, що дуже любила лікуватися, зацікавилася, що ж це за хвороба. Коли хто говорив про якусь нову хворобу, вона одразу ж знаходила в собі її ознаки. Адже була вона дуже багата, і їй не лякали витрати на лікування.

Каштан пояснив, що дитині потрібне дитяче товариство, ігри з іншими дітьми. Краще було б йому цього не казати! Усі присутні закричали хором, докоряли, ображали бідолаху лікаря. Менша графиня пригрозила посадити Каштана в тюрму за вторгнення у маєток. А адвокат Горох, тут-таки записав у своєму блокноті: "Притягти до суду лікаря Каштана у справі його вторгнення до приватного маєтку – десять тисяч лір".

РОЗДІЛ ДЕВ'ЯТИЙ

Мишачий генерал утікає зі своїм військом

А що ж робили арештанти – кум Гарбуз, скрипаль Груша, майстер Виноградинка, кума Динька та інші? На щастя, скрипаль Груша захопив з собою недогарок свічки, бо в підземеллях завжди буває темно і повнісінько мишей. Щоб відганяти мишей, скрипаль Груша грав на своїй скрипці. Але скрипаль був завжди сумний і грав такі журливі мелодії, що всі в'язні попрохали скрипаля замовкнути.

Тільки-но настала тиша, миші знову кинулися в наступ. Наступали вони трьома колонами. Мишачий генерал Довгохвіст скомандував одній колоні захопити свічку, другій – грушу, а третій – усіх супротивників.

Скрипаль Груша врятував свою скрипку, піднявши її високо над головою; але свічка щезла, неначе її вітром здуло, і наші друзі залишилися в темряві. Кум Гарбуз вважав, що всі проблеми через нього і його хатку. Кума Динька наказала мовчати, бо сіни у тюрмі могли мати вуха. А ті стіни і справді мали одне вухо. То була дірка, через яку усі слова линули простісінько до кімнати синьйора Помідора. На щастя, у цей момент синьйор Помідор не підслухував, бо метушився біля хворого Вишеньки.

У тиші підземелля знов пролунала сурма мишачого війська, яке ішло в наступ. Миші вирішили будь-що захопити скрипку. Щоб їх налякати, скрипаль Груша хотів знов заграти, але виявив, що миші з'їли півсмичка! Мишаче військо вже наближалось, чулися їхні жажливі войовничі поклики. Майстер Виноградинка раптом так чудово занявчав, що мишаче військо враз спинилося. Скрипаль і собі жалібно занявчав. Генерал Довгохвіст оголосив відступ і мишаче військо кинулося навтіки.

Отак наші друзі переможно відбили напад ворога. Вони вітали один одного з цією перемогою і раптом почули тоненький голосок, який кликав їх. Це була Полуничка, яка в кімнаті синьйора Помідора розмовляла з в'язнями по таємному телефону. Вона передала новину: Цибуліно усіх визволить із в'язниці, тільки не треба казати, де сховано хатину кума Гарбуза. Виноградинка попросив свічку. Полуничка кинула у дірку свічку, яка випала прямо на Гарбуза.

До кімнати зайшов Помідор і побачив Полуничку біля таємного телефону. Але вона сказала, що просто чистить цю мишоловку. Помідор повеселішав і навіть подарував Полуничці обгортку від цукерки. Вона пішла, а Помідор задоволено потирав руки і міркував, що підслухає зараз щось таємне, наприклад, куди вони сховали оту хатину. Але Полуничка вже попередила в'язнів. Коли вони почули, що Помідор повернувся і, мабуть, підслухує, то й почали лаяти його на всі заставки. Помідор не хотів себе викривати, узяв і заткнув отвір.

Виноградинка засвітив нову свічку. Мишачий розвідник побачив у камері світло,

усе розвідав і побіг доповісти своєму командирові, що котів немає. Військо знов зібралось, схопило зброю і пішло у наступ. Але цього разу майстер Виноградинка поставив свічку в заглибнику високо в стіні між двома цеглинами, і миші її не дістали. Найхитріші з них трохи погризли скрипку Груші. Потім усі вони мушили відступити, бо розлючений поразкою генерал звелів жорстоко покарати своє військо. Він наказав розстріляти кожного десятого.

Цієї ж ночі у парку біля огорожі Цибуліно, Полуничка і Редисочка радилися, що ж робити. Вони не помітили пса Гавкуна, що робив нічний обхід. Він люто напав на них. Пес звалив лапами Цибуліно і гавкав над ним, доки не прийшов Помідор.

РОЗДІЛ ДЕСЯТИЙ

Підземна мандрівка з однієї темниці до другої

Цибуліно вкинули до найтемнішого місця у тюрмі графського замку. Вночі його розбудив якийсь звук. Виявилось, що це Кріт рив підземний хід. Він поспівчував Цибуліно, адже вважав, що у камері занадто багато світла. Цибуліно зрозумів, що даремно сперечатися про світло і темряву з Кротом. Адже весь вік він живе у підземних норах і зовсім інакше уявляє собі світло і темряву.

Кріт пообіцяв вивести Цибуліно, але хотів, щоб хлопчик не називав його підземні галереї норами. У Цибуліно одразу ж майнула думка про темницю, в якій перебували кум Гарбуз, майстер Виноградинка та інші друзі. Як вони здивуються, коли він пробереться до них підземним ходом!

Цибуліно пропхався у галерею, прориту Кротом. Вона була досить широка, і він міг просуватися по ній вперед. А Кріт був уже на багато метрів попереду і рухався надзвичайно швидко. Перед тим як рушити за Кротом, Цибуліно заклав вхід до галереї.

Через чверть години після втечі Цибуліно двері до тюрми відчинилися і до його темниці сходами почав спускатися сам синьйор Помідор. Він уявляв, як Цибуліно кинеться йому в ноги і благатиме змилюватися над ним. Та коли Помідор відімкнув двері темниці, то не знайшов нікого. Помідор не повірив своїм очам, адже, ключ був тільки в нього. Раптом порив вітру причинив двері – і замок замкнувся. Помідор хотів вибратися, але замок відмикався тільки ззовні. Отак синьйор Помідор сам себе посадив до темниці.

Щоб відчинити темницю, довелося висадити двері динамітом. Від вибуху Помідор тричі перевернувся шкереберть, від голови до п'ят його обсипало землею. Сторожі насилу відкопали Помідора і обчистили від грязюки. Потім винесли надвір і почали оглядати, чи ціла у нього голова, руки, ноги, ніс. Саме ніс у нього постраждав найдужче. Заліпили ніс пластирем і вклали Помідора в ліжко. Замість носа була величезна гуля.

А в цей час Цибуліно з Кротом були вже далеко. Проте і вони почули вибух динаміту. Згодом Цибуліно почув голоси друзів. Він сказав Кроту, що ті люди, чий голоси вони чують, сидять у такій печері, де одна темрява. А оскільки Кріт любив темряву, то прорив хід до камери в'язнів. Коли голоси вже дуже добре було чути, Цибуліно признався Кротові, що там його друзі і просив прорити ще трохи, щоб

звільнити друзів. Кріт згодився. Він узявся до роботи і через кілька секунд прорив стіну, за якою була темниця. На біду, саме в ту мить, коли Кріт вліз до тюрми, майстер Виноградинка засвітив сірника, щоб глянути на годинник. Спалах світла так вразив бідолашного Крота, що він метнувся назад, наче його шпигнули голкою в ніс, і щез у своїй галереї. Він встиг сказати, що не треба було його обдурювати, що у камері темно. І він так швидко дременував назад, що вся галерея за ним завалилася, стіни обсипалися, і все знов заповнилося землею.

Цибуліно вбіг до темниці. В'язні схопили Цибуліно в обійми і мало не зацілували до смерті. В одну мить обтрусили всю землю, що на нього налипла. Один обіймав, другий цілував, третій лоскотав Цибуліно.

Радість змінилася відчаєм, коли Цибуліно розповів їм про свої злигодні. Цибуліно сказав, що сховається у скрипці Груші, коли прийде охорона. Цибуліно намагався підбадьорити друзів, але марно. І у нього самого було тяжко на серці.

Стислий переказ по розділах, автор переказу: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу.

РОЗДІЛ ОДИНАДЦЯТИЙ

Синьйор Помідор має звичку спати в панчохах

Синьйор Помідор приховав від усіх втечу Цибуліно. Він заявив, що перевів хлопчика до загальної камери. А сам з пластирем на носі уклався в ліжко. Полуничка пильно стежила за ним, проте ніяк не могла довідатися, куди він ховає ключі від тюрми. І от вона вирішила порадитися з Вишенькою, хоча той був ще хворий і щодня плакав. Та коли вона йому про все розповіла, Вишенька скочив на ноги уже здоровий і сказав, що Цибуліно не повинен лишатися у в'язниці.

Вишенька попросив Полуничку спекти смачний торт і всипати туди трохи снотворного порошку, а тоді віднести торт Помідорові. Хлопчик вирішив піти у розвідку. Обидві графині, синьйор Петрушка, герцог Мандарин здивувалися, що хлопчик одужав.

Тим часом Вишенька вивідав у одного із сторожів, що Цибуліно втік із темниці. Він дуже зрадів, але вирішив будь-що звільнити решту в'язнів. Потім хитрощами дізнався від сторожів, що Помідор ховає ключі від в'язниці у кишеньці, пришитій зсередини панчохи. Треба було дуже міцно приспати Помідора, бо він спав у панчохах. І хлопчик сказав Полуничці підсипати у торт подвійну дозу порошку.

Коли настала ніч, Полуничка понесла Помідорові смачний шоколадний торт. Помідор так зрадів, що відразу зжер увесь торт. І пообіцяв дівчинці обгортку з цукерки, адже він інколи давав їй такі "подарунки". Дуже швидко Помідор уже спав і хрюпів.

Полуничка і Вишенька зайшли у кімнату Помідора. Йому саме снився ще один шоколадний торт. Полуничка відгорнула ковдру з його ніг, Вишенька потихеньку стяг панчохи і знайшов ключі. Навшпиньки, затамувавши подих, вийшли вони з кімнати, причинили тихенько двері і сходами зішли вниз.

Раптом Вишенька спинився, бо забув придумати, що робити зі сторожею.

Полуничка придумала, що піде поза замком і почне щосили кликати на допомогу, а Вишенька викличе сторожу з тюрми і пошле до неї. Коли він залишиться сам, відімкне в'язнів.

Так вони й зробили. Все вийшло якнайкраще. Коли серед інших в'язнів Вишенька побачив Цибуліно, то ще дужче зрадів. Вишенька швиденько показав втікачам стежку, що вела простісінько до лісу. Цибуліно так щиро подякував Вишеньці, що у того аж сльози на очах заблищали.

Вишенька побіг назад, щоб покласти ключі у панчоку Помідора. А в цей час тюремники знайшли Полуничку всю в сльозах. Вона навмисне роздерла свій фартушок і подряпала личко, щоб ті повірили у напад розбійників. Дівчинка показала, що розбійники побігли у бік села. Тюремники чимдуж помчали туди. Вони двічі чи тричі оббігли все село і заарештували одного Кота. Він говорив, що саме мав зловити мишу. Начальник сторожі заспокоював його: у тюрмі повно мишей.

Тюремники, дізнавшись про втечу, зі страху перед грізним синьйором Помідором покидали зброю і порозбігалися хто куди.

Другого дня вранці Помідор взяв з собою Гороха і Петрушку і пішов до тюрми, щоб записати свідчення в'язнів. Та у тюрмі був лише Кіт. У нього страшенно болів живіт, бо він усю ніч полював на мишей і проковтнув їх стільки, що із рота у нього стирчало не менше двохсот мишачих хвостів. Синьйор Помідор випустив Кота і дав йому дозвіл приходити до тюрми, щоб винищувати там мишей.

Помідор послав правителеві, принцу Лимону, таку телеграму: "У замку графинь Черешень небезпечні заворушення. Необхідна ваша присутність із батальйоном Лимончиків".

РОЗДІЛ ДВАНADЦЯТИЙ

Як кума Часника нагородили і покарали

Наступного ранку принц Лимон прибув до села в супроводі сорока придворних Лимонів і батальйону солдатів Лимончиків. Саме в цю хвилину кум Часник, почув дзеленькання дзвіночків і висунувся з вікна. Тут його і заарештували та й повели до тюрми. Лимончики заарештували і адвоката Гороха, хоч той кричав, що служить Помідору.

Солдати Лимончики стали табором у парку. Спочатку їх смішили таблички з заборонами синьйора Петрушки, а потім солдати зробили усе навпаки: ходили по квітниках, ловили золотих рибок у басейні, стріляли по шибках скляної оранжереї.

Графині Черешні, заламуючи руки, бігали від одного офіцера до другого і просили заспокоїти солдатів. Офіцери грозили заарештувати і графинь. Графиням залишалося скаржитися самому принцові Лимону, який оселився разом зі своїми сорока Лимонами в найкращих кімнатах замку, виставивши звідти синьйора Помідора, барона, герцога, Петрушку і самих графинь. Все це найбільш налякало ненажеру-барона, який боявся за запаси їжі.

Принц Лимон звелів привести заарештованого кума Часника на допит. Синьйор Петрушка висякав свого носяку у величезну картату хустку і сів записувати відповіді, а

синьйор Помідор сів поруч принца, щоб підказувати йому, як вести допит.

Справа в тому, що хоча принц і носив на шапці золотий дзвоник, та розумом не відзначався, до того ж був страшенний забудько. Ось і тепер, побачивши приведеного в'язня, він дивувався довгим вусам Часника і захотів нагородити власника орденом Срібного Вуса! Придворні принесли вінець, який мав вигляд вуса, що обвивався круг голови. Вус той був срібний. Кума Часника це зовсім спантеличило. Він був певен, що його привели на допит. Принц власноручно одяг йому срібний вінець, потім обняв і розцілував у обидва вуса. Лимон уже хотів іти, але Помідор нагадав про допит.

Звернувшись до Часника, принц Лимон спитав, чи знає він, куди втекли в'язні. Часник відповів, що не знає. Тоді його запитали, чи відомо йому, де сховано хатину кума Гарбуза. Часник знов відповів, що йому нічого невідомо. Часника вирішили катувати. Лимон згодився, бо в душі він був злостивий і жорстокий. Принц наказав катові вирвати вуса Часника.

Кат почав щосили смикати Часникові вуса. Але дружина кума Часника так часто розвішувала на них білизну, що вони стали дуже міцні. Вуса не відривалися, а кум Часник тільки посміювався. Нарешті кат настільки знесилився, що знепритомнів і звалився додолу.

Кума Часника відвели до темниці, замкнули його там та й забули про нього. Мусив бідолаха Часник житися лише мишами, а його вуса так відросли у темряві, що закручувалися подвійними кільцями.

Після Часника настала черга допитувати синьйора Гороха. Адвокат кинувся принцові в ноги, почав благати помилувати його. Потім кинув благальний погляд на синьйора Помідора, але той кинув його напризволяще. Гороха охопила страшна лють. Він сказав, що знає, де хата Гарбуза, але ніколи не скаже. Лимон пригрозив, що повісить його. У синьйора Гороха аж жижки затряслися від страху, але він залишився непохитний. Він сказав: "То й вішайте! Вішайте негайно!". Проговоривши ці слова, він раптом увесь побілів і впав непритомний. Допит був закінчений.

РОЗДІЛ ТРИНАДЦЯТИЙ

Про те, як мимоволі синьйор Горох урятував життя Помідорові

Коли синьйор Горох отямився, навколо була цілковита темрява, і він подумав, що його вже, певно, повісили. В цю мить у замку камери заскрипів ключ. Горох чекав, що зараз увійде кат із солдатами Лимончиками. Вона справді зайшли і привели Помідора, зв'язаного по руках і ногах.

Горох мало не кинувся на Помідора з кулаками, та схаменувся. Помідор розповів, що принц Лимон страшенно розгнівався, що йому не вдалося розплутати ці таємниці і звинуватив Помідора перед графіннями. І виніс вирок: повісити.

Синьйор Горох не знав – радіти йому чи співчувати Помідорові. Нарешті сказав: "Ну що ж, не журіться, синьйоре Помідоре! Разом помирати будемо". Помідор вибачився, що кинув Гороха на допиті, дістав з кишені шматок солодкого пирога і по-братньому поділився з синьйором Горохом. Горох очам своїм не вірив, що Помідор так розщедрився.

Згодом Помідор сказав, що йому навіть сподобалося, як з ним пожартував Цибуліно. І Помідорові було дуже цікаво, де ж утікачі. Горох сказав, що не знає, а знає лиш, куди сховали хатку Гарбуза. Коли Помідор почув ці слова, у нього з радощів аж серце тьохнуло. Помідор подумав, що ще є надія на порятунок.

Адвокат зовсім розчулився, йому закортіло поговорити з Помідором від усього серця і він розповів, що хатину кума Гарбуза сховано недалеко звідси, в лісі, і доглядає її кум Суниця.

Помідор вислухав до кінця, палко потиснув Горохові руку і скрикнув: "Я вам безмежно вдячний за те, що ви довірили мені цю важливу звістку. Цим ви рятуєте мені життя!". Помідор кинувся до дверей і почав щосили гатити в них кулаками, доки прибігли Лимончики. Помідор говорив, що має для Лимона новину. І справді, Помідор розповів принцу про все. Принц страшенно зрадів і вирішив завтра вранці, зразу ж після страти Гороха, захопити хатину кума Гарбуза.

РОЗДІЛ ЧОТИРНАДЦЯТИЙ

Як синьйор Горох сходив на ешафот

На сільському майдані вже стояла шибениця, під нею дощаний поміст, а в помості була ляда. Коли кат натискував кнопку, ляда відчинялася вниз. Туди і мав провалитися синьйор Горох, коли його повісять.

Його хотіли вже вести на страту, а він всіляко намагався виграти час. Спочатку заявив, що хоче поголити бороду, потім захотів помити голову, а потім йому заманулося зрізати нігті на ногах. Кат не хотів чекати і лаявся, але, за звичаєм, останню волю смертника необхідно було виконувати. Довелося посилати по ножиці. Не менше двох годин зрізував нігті синьйор Горох. Та нарешті змушений був скоритися і піти на майдан.

Коли він уже сходив на поміст, його раптом охопив жах – він усе-таки має померти! І от гучно заторохтіли барабани. Кат накинув адвокатові на шию зашморг, порахував до тринадцяти і натиснув кнопку. Ляда відчинилася, і синьйор Горох провалився у темряву.

І раптом почув над собою чийсь гугнявий голос: "Ріжте зашморг, синьйоре Цибуліно! Тут таке світло, що я нічого не бачу!". Хтось перерізав зашморг, і той самий голос знову промовив: "Дайте йому ковтнути нашого картопляного соку. Ми, кроти, ніколи не рушаємо в путь без пляшечки цього чудового цілющого напою!"

РОЗДІЛ П'ЯТНАДЦЯТИЙ,

який пояснює те, що сталося в чотирнадцятому

А сталося от що: Полуничка сповістила Редисочку про небезпеку, яка нависла над Горохом. Редисочка збігала до лісу і розповіла усе Цибуліно та його друзям. У цей час утікачі мешкали в печері біля хатини кума Гарбуза.

Як бачите, склалося дуже тяжке становище, і тому Цибуліно дещо придумав. Він побіг у поле і знайшов Крота. Той ще був ображений за свічку у в'язниці і нелегко було переконати Крота, щоб рятував Гороха. Але Цибуліно добре знав, що під Кротовою непривітною зовнішністю криється добре серце, що він не відмовиться допомогти у

справедливій справі.

Так і сталося. Миттю прорив Кріт підземний коридор просто під ешафот. Тут вони причаїлися і стали чекати. Коли синьйор Горох провалився в отвір помосту, Цибуліно швиденько перерізав зашморг і влив Горохові в рот трохи картопляного соку, що Кріт завжди носив з собою. А щоб остаточно привести адвоката до пам'яті, Цибуліно дав йому кілька легеньких ляпасів по щоках. Горох був настільки приголомшений, що зовсім повірив у власну смерть, подумав, що він уже в раю.

Нарешті Горох зрозумів, як щасливо завдяки Кротові й Цибуліно врятувався од неминучої смерті. І він без кінця дякував своїм рятівникам. Усі троє рушили у путь. Дійшли до кінця готового підземного ходу, і Кріт прорив новий хід до печери, де перебували майстер Виноградинка, кум Гарбуз, скрипаль Груша та інші друзі. Адвоката зустріли з радістю. Всі уже забули про те, що недавно він був їхнім ворогом.

Коли Кріт прощався зі своїми новими друзями, на очі йому навернулися сльози. Він сказав, що у разі потреби його допомоги, треба кинути записочку в одну дірку. А Кріт буде до неї навідуватися, щоб знати, як ідуть у них справи.

Горох розповів про свою зустріч у тюрмі з Помідором. Цибуліно мовчки вискочив з печери і підбіг до дуба, де жив кум Суниця. Але хатинки кума Гарбуза там уже не було. Кум Суниця сидів між коренями дуба і невтішно ридав, бо Лимончики уже забрали хатку.

Стислий переказ по розділах, автор переказу: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу.

РОЗДІЛ ШІСТНАДЦЯТИЙ

Про пригоди містера Морквою і пса Шукай

Побачивши, що втікачів знайти нелегко, принц Лимон звелів прочесати усю довколишню місцевість. Отож Лимончики взяли граблі і старанно прочесали усі поля й луки, ліси й кущі, та Цибуліно і його друзів не було ніде.

Один з придворних Лимонів порадив покликати слідчого – містера Морквою. Той мав пса на ім'я Шукай, який допомагав йому носити інструменти: кілька підзорних труб та біноклів, сотні компасів, десятки фотоапаратів, мікроскоп, сачок, яким ловлять метеликів і торбину з сіллю. Собака повторював усе, що казав Морквою, і додавав від себе слова "точно" або "абсолютно".

Містер Морквою був не простий, а вчений слідчий. Ніколи і нічого не робив він без своїх інструментів. Навіть коли йшов спати, то брав три компаси, щоб знайти спальню, двері до неї і ліжко.

Зранку Морквою і Шукай вийшли до парку і взялися розшукувати втікачів. У них був мішечок для лото, з якого собака витягав номери, а Морквою читав, що робити. Першого разу випало ступити сім кроків праворуч. І слідчі потрапили просто в кропиву. Другого разу треба було відійти на двадцять вісім кроків ліворуч, і Морквою та Шукай звалилися в басейн із золотими рибками. Морквою зробив важливе відкриття: в'язні втекли через басейн.

Слідчий покликав синьйора Помідора і сказав йому, хай звелить випустити з басейну всю воду і перекопати дно. Помідор навідріз відмовився псувати басейн. Він сказав, що в'язні, мабуть, обрали простішу дорогу, а в басейні їх шукати – тільки час марнувати.

На щастя, поблизу з'явився Вишенька. Слідчий спитав у нього, чи є з парку інший вихід, крім басейну. Хлопчик вказав на хвіртку. Вишенька пішов за ним, ніби з простої цікавості. Та коли слідчий вийшов за огорожу і пішов дорогою до лісу, Вишенька вставив два пальці в рот і свиснув. На свист Вишеньки з лісу відгукнувся тихенький свист. Ще вчора Вишенька попередив друзів про приїзд містера Морквою, і вони умовилися, як пошити слідчого в дурні.

Слідчий помітив, що на узліссі заворушилися кущі. Він і його пес разом упали на землю і причаїлися. Містер Морквою почав оглядати узлісся у величезний бінокль.

Розбійники відступали, бо видно було, як ворушилися кущі. Тобто самих розбійників слідчий із псом не побачили, але ж кущі хиталися, і тому Морквою був певен, що за ними ховаються саме розбійники. А насправді ніяких розбійників там не було й близько.

Через якусь сотню метрів стежка привела до лісу. Морквою і Шукай хоробро увійшли в ліс, ступили ще кілька кроків, спинилися і сіли під розлогим дубом відпочити і роздивитися навколо. Слідчий дістав із сумки мікроскоп і почав пильно роздивлятися пилюку на стежці. У цю мить знов почувся довгий посвист, а потім приглушений крик: "Ого-го-го!" Крик повторився двічі або й тричі. Тепер уже не могло бути ніяких сумнівів. Це перегукувалися розбійники.

Морквою дістав сачок для метеликів. А собаці сказав наготувати перець, адже злочинців Морквою послав раніше сіллю, а тепер перцем.

Раптом почувся чийсь тихий голос: "Містере Морквою!". Морквою подумав, що якась жінка попала в небезпеку. Слідчий трохи вагався, а потім кинувся на допомогу. Раптом за його спиною почувся сміх. Містер Морквою спинився і гнівно озирнувся на невідомого злочинця, який посмів над ним сміятися. Морквою крикнув: "Смійся, підлий злодюго! Але найкраще посміється той, хто сміятиметься останній!". Невідомий злочинець аж пирснув від сміху і раптом закашлявся. Це сміявся Квасолинка, а закашлявся тому, що Редисочка вдарила його, щоб перестав реготати.

Тим часом Морквою і Шукай бігли слідом за голосами розбійників. А то були двоє дітей: хлопчик Томатик і дівчинка Картоплиночка. Вони втікали через гущавину і удавали, ніби б'ються між собою. Діти намагалися заманити і відвести слідчого якомога далі від тієї печери, де переховувалися Цибуліно та його друзі.

Несподівано собаку підхопив якийсь зашморг і швиргонув аж на вершечок дуба. Морквою йшов позаду і не помітив, де пропав його вірний пес. Згодом він побачив собаку. Шукай хотів попередити хазяїна, але Морквою теж полетів угору, просто крізь гілля... І опинився біля вершечка того самого дуба, де вже був прип'ятий Шукай.

Морквою побачив веселу компанію дітлахів, що качалися по траві від сміху. То були Редисочка, Картоплиночка, Квасолинка і Томатик. Вони весело реготали, обнімалися,

танцювали під дубом. Морквою і Шукай зрозуміли, що вони у полоні у зграї хлопчаків. А цю пастку вигадав Вишенька. Тепер він із кущів спостерігав за всіма подіями і був дуже радий.

Редисочка побігла з товаришами до печери, щоб розповісти Цибуліно про все, що сталося. Але там нікого не було.

РОЗДІЛ СІМНАДЦЯТИЙ

Як Цибуліно заприятелював з одним симпатичним Ведмедиком

Де ж усі пропали з печери? Повернімось тепер на два дні назад. Кум Гарбуз і кум Суниця ніяк не могли примиритися з пропажею хатини. Гарбуз навіть запропонував Суниці жити разом, коли знайдуть хатину. А одного разу вони навіть посварилися за те, хто з них дужче любить їхню хатину.

У тому лісі водилися вовки, ведмеді та інші хижі звірі. Тому щовечора доводилося розпалювати біля печери велике вогнище, щоб не допускати близько звірів. Правда, вогнище могли помітити із замку.

Вовки приходили, бо хотіли скуштувати куму Диньку. Після вовків приходив Ведмедик. Він теж ласим оком поглядав на куму Диньку.

Цибуліно запропонував Ведмедеві подружитися. Ведмедик розповів, що його батьки зараз сидять у клітці в зоологічному саду, при палаці правителя. Цибуліно сказав, що його тато теж в'язень. Почувши, що батько Цибуліно також перебуває в неволі, Ведмедик полагіднішав і подружився з Цибуліно, який відгорнув набік вогнище, і Ведмідь пройшов до печери, не обсмаливши свого кожуха. Цибуліно відрекомендував його всім присутнім як свого друга. Скрипаль Груша саме полагодив свою скрипку і тут-таки дав концерт на честь нового знайомого. Ведмедик люб'язно згодився потанцювати під його музику, і вони дуже приємно провели цей вечір.

Коли Ведмедик побажав усім на добраніч, щоб іти додому спати, Цибуліно вийшов його провести. Ведмідь розповів, що звістки від батьків отримує від знайомого Зяблика. Батькам жилося добре, бо їх гарно годували, вони могли дивитися на людей, але ведмедям все одно хотілося додому. Цибуліно тільки зітхнув і сказав, що пообіцяв своєму татові рано чи пізно звільнити його.

Цибуліно запропонував Ведмедеві піти у місто і провідати батьків. Хлопчик сів ведмедеві на спину, і вони помчали до міста.

РОЗДІЛ ВІСІМНАДЦЯТИЙ

Тюлень – базіка язикатий

У зоологічному саду стояла глибока тиша. Сторож спав на слонячому хоботі. І цей слон відчинив хвіртку для Цибуліно з Ведмедиком. Слон був старий індійський філософ. В його голові завжди роїлися чудернацькі думки. Цибуліно спитав його, як можна звільнити батьків Ведмедея. Слон сказав, що ключ у кишені сторожа. Своім хоботом Слон спритно і делікатно витяг ключа.

Цибуліно і Ведмедик попростували до ведмежих кліток. Та не встигли вони ступити кількох кроків, як їх покликав Папуга. Потім їх спинила Мавпа. Лев теж не спав. Він байдуже зиркнув на наших друзів, але його зовсім не цікавили людські справи.

Так без жодних перешкод дійшли наші друзі до ведмежої клітки. Бідолашні старенькі ведмеді – тато й мама – одразу впізнали свого синочка, радісно простягли до нього крізь ґрати свої лапи. Поки вони цілувалися, Цибуліно поспішив відімкнути клітку.

Старі ведмеді, коли вийшли, зажадали спершу попрощатися з родиною білих ведмедів, потім їм захотілося заглянути до жирафи. Чутка про втечу бурих ведмедів хутко облетіла весь зоологічний сад, бо вони мали тут багато друзів. Але були в них і недруги. Так, наприклад, страшенно не любив їх Тюлень. Отож Тюлень навмисне почав так пронизливо ревити, що сторож тієї ж миті прокинувся і вирішив поглянути, що там скоїлося.

І тільки-но вийшов він із слоновника, — так і зіткнувся з нашими втікачами. Сторож закричав. Інші сторожі прокинулися і оточили весь сад. Втеча стала неможливою. Цибуліно і троє ведмедів кинулися у ставок і присіли у воді, так що одні тільки голови визирали. Але ж як їм не пощастило! Вони попали саме у той ставок, де жив Тюлень. Він покликав сторожа.

Втікачів усіх витягли з басейну. Сторожі дуже здивувалися з того, що ведмедів знайшли не двох, а трьох. Та ще ширше роззявили вони роти, як витягли Цибуліно. Його посадили у клітці з Мавпою, бо він мав заплатити штраф за те, що сидів у ставку. Мавпа зустріла нового пожильця дуже привітно і відразу ж почала лопотіти без ладу і складу.

Цілих два дні прожив Цибуліно у клітці з Мавпою. Аж на третій день Цибуліно пощастило послати Вишеньці записку. Вишенька з першим ранковим поїздом приїхав до міста, заплатив за Цибуліно штраф і таким чином визволив його з клітки. Цибуліно стривожився, коли Вишенька сказав, що в печері його друзів немає.

РОЗДІЛ ДЕВ'ЯТНАДЦЯТИЙ

Про чудернацький поїзд та про інше

Щоб дістатися до замку, Цибуліно і Вишенька сіли на чудернацький поїзд, який мав лише один вагон, і всі місця в ньому були біля вікна. Поїздом їхав сам барон Апельсин, а бідолашний Квасоля підпихав його, та нічого не міг вдіяти з такою вагою. Цибуліно і Вишенька непомітно прошмигнули у вагон. Протягом усієї мандрівки барон ласував смаженим ягням і більш нічого не помічав. А Квасоля одразу ж запримітив хлоп'ят, але мовчав.

У поїзді був якийсь дивакуватий машиніст. Оце їде, бувало, повз квітучі луки, раптом спинить поїзд і йде собі збирати квіти. І контролер у цьому поїзді був люб'язний такий чоловік... Знав напам'ять усю дорогу і описував пасажирам, коли був туман, і нічого не було видно.

Барон Апельсин їхав цим поїздом саме для того, щоб слухати розповідь контролера про довколишню місцевість. Адже він був такий ледачий і так захопився їдою, що йому не хотілося дивитися у вікно.

Цибуліно і Вишенька прислухалися до розповіді контролера і потроху забували про свої тривожні думки.

У той самий час, коли поїзд проїжджав повз ліс, якийсь дроворуб звільнив нарешті містера Морквою і Шукаю, що вже цілих три дні висіли, і вони собі пішли. Згодом до дроворуба прийшов взвод поліцаїв Лимончиків під командою офіцера Лимона. Вони шукали Морквою і Шукаю. Дроворуб подумав, що їх шукають, щоб заарештувати, тому показав лимончикам у зовсім інший бік. Поліцаї побігли туди, куди вказав дроворуб.

Не пройшло і чверті години, як перед дроворубом з'явилися майстер Виноградинка, кум Гарбуз, кум Суниця, Горох і кума Динька. Всі вони в один голос спитали дроворуба, чи не бачив він Цибуліно. Дроворуб сказав, що не бачив хлопчика.

Ще через годину до дроворуба вийшли Цибуліно і Вишенька, який вирішив поки що не вертатися до замку, а допомогти Цибуліно знайти друзів. Дроворуб розповів їм про появу експедиції на чолі з майстром Виноградинкою. Тепер Цибуліно зрозумів, що друзі теж шукають його. Нарешті з'ясувалося, куди так таємниче зникли вони з печери три дні тому. До вечора в дроворуба було ще багато зустрічей. Перша з'явилася Редисочка та інші діти. Вони також шукали Цибуліно. Потім приплентав сам синьйор Помідор у супроводі синьйора Петрушки. Вони були певні, що Вишеньку вкрали втікачі, і самі подалися на розшуки.

Уже надвечір до дроворуба підійшов сам принц Лимон, який розшукував своє військо. Дроворубові було добре відомо: коли розмовляєш з Лимоном, то краще нічого не знати й не відати. І дроворуб сказав, що нікого не бачив і нічого не знає.

А коли у лісі стемніло, усі від когось утікали або когось ловили. Морквою і Шукаю шукають втікачів. Лимончики шукають Морквою і Шукаю. Принц Лимон шукає своїх Лимончиків. Майстер Виноградинка і його друзі рушили на розшуки Цибуліно, а Цибуліно і Вишенька розшукують майстра Виноградинку. Редисочка шукає Цибуліно. Помідор і Петрушка шукають Вишеньку. Розшуки йдуть навіть під землю, бо Кріт шукає всіх зразу. Напередодні Кріт знайшов записку: "Цибуліно зник. Ідемо на розшуки. Коли що-небудь дізнаєтесь, сповістіть нас". Кріт рив ходи у всі боки. Цієї ночі тільки вовки позабивались у свої схованки і навіть носа не показували надвір.

РОЗДІЛ ДВАДЦЯТИЙ

Герцог Мандарин і жовта пляшка

Графині Черешні їздили з принцом і шукали військо. Тож Апельсин і Мандарин залишилися єдиними господарями у замку.

Мандарин скочив на підвіконня і почав погрожувати, що кинеться сторч головою і на смерть розіб'ється об підлогу, якщо... Але слухати його було нікому. Тоді він пішов до барона і стривожив його новиною, що нікого у замку нема. Мандарин запропонував оглянути льохи під замком, бо там є вина найкращих сортів. Герцога не дуже цікавило вино, але йому хотілося оглянути без перешкод підземелля. Він не раз чув, що десь там у стіні графині замурували скарби покійного графа Черешні. Мандарин сказав, що сам везтиме тачку з пузом, і Квасоля одержав на цілий день відпустку. Мандарин міг піти сам. Але пішов з Апельсином, щоб звалити на нього вину, якщо їх застукають. Про те, як вони будуть вилазити назад, герцог поки що не клопотався.

У льосі праворуч і ліворуч були цілі полиці барил, батальйони пляшок, барилець,

бутлів, баклаг... Та Мандарин віз пузо барона усе далі і, нарешті, Мандарин побачив маленькі дверцята. Вони були без замка і не відчинялися.

Барон уже спорожнив пляшки, які взяв находу, і теж посунув у той самий прохід, до дверцят. Апельсин попросив Мандарина подати йому ще одну пляшку, яка відрізнялася від інших. Вона і виявилася ключем до дверей, бо коли Мандарин схопив її, двері відчинилися. А на порозі з'явилися Вишенька, Цибуліно, Редисочка, майстер Виноградинка, кум Гарбуз, адвокат і всі інші. "Та це ж ціла навала!" — скрикнув спантеличений Мандарин.

Це справді було схоже на навалу, і затіяв її сам Вишенька. Після довгих блукань лісом всі наші друзі нарешті зібралися разом і зрозуміли, що всі їхні вороги теж у лісі. Тільки барон і герцог залишалися в замку. Вишенька знав таємний хід до підземелля і запропонував захопити замок. Справа вдалася цілком. Герцога вони замкнули в його кімнаті і доручили стерегти ганчірникові Квасолі. А барона покинули самого в льоху, бо ніхто не мав бажання тягти його вгору по сходах.

*Стислий переказ по розділах, автор переказу: Світлана Перець.
Авторські права на переказ належать Укрлібу.*

РОЗДІЛ ДВАДЦЯТЬ ПЕРШИЙ

Як містер Морквоу став іноземним військовим радником

Коли настав вечір у графському замку дехто з наших друзів почав тривожитися. Обговорювали, що ж робити далі, і як обороняти замок. А по вечері усі лягли спати. А кум Гарбуз і кум Суниця пішли спати до своєї хатини, яка тепер стояла у парку біля хвіртки. Пес Гавкун, якого недавно знов поселили в хатині, зустрів їх непривітно. Але цей собака завжди поважав закони. Тому він визнав, що ця хатина йому не належить, і згодився перейти на ночівлю до своєї старої собачої буди. Кум Гарбуз уместився біля віконечка, кум Суниця ліг у нього в ногах, і обом було дуже зручно.

А у лісі принц Лимон звелів пускати над лісом ракети, щоб розважити графинь. Ракетами служили солдати, яких зв'язували по двоє. Помідор прошепотів принцові, що так можна усе військо в небо вистріляти. Принц Лимон зупинився і велів перерахувати живих. Залишилося їх ще чимало. Розшуки відклали до ранку.

Вночі Помідор прогулювався і помітив ясне світло у вікнах замку. Поступово у всіх вікнах замку світло погасло, і тільки одне вікно все ще світилося. У ньому то вмикалося, то вимикалося світло: три короткі сигнали... три довгі... знов три короткі... знов три довгі... Помідор здибав одного придворного з оточення принца, який здавався освіченою людиною, і той пояснив, що у вікні подають сигнал S... O... S..., який означає: рятуйте!

Тепер синьйор Помідор хутко подався до замку. Увійшов через хвіртку в парк і свиснув Гавкуна. Він сподівався, що пес вискочить із гарненької хатини, яку вони відняли в кума Гарбуза. І синьйор Помідор дуже здивувався, коли Гавкун, прищуливши вуха, виповз із своєї старої буди. Гавкун розповів усе, що сталося в замку. Пес сказав, що герцога Мандарина образили, тому він замкнувся в своїй кімнаті і цілий вечір не

виходив, і що Вишенька водиться з тими людьми низького походження.

Помідор чимдуж побіг до лісу, розбудив принца Лимона та графинь і розповів їм усі ці жахливі новини. Лимон наказав перерахувати військо. Виявилося, що є ще 17 солдатів Лимончиків і 40 офіцерів та генералів, синьйор Помідор, Петрушка, сам принц Лимон, обидві графині, містер Морквою, Шукай і кілька коней. План атаки складали за участю містера Морквою, якого принц призначив іноземним військовим радником. Насамперед Морквою порадив вимазати усім обличчя у чорний колір, щоб налякати супротивника.

Коли зійшло сонце, усі у війську принца були чорнолиці, як ті негри. Принц був страшенно з цього задоволений. Він звелів вимастити сажею лиця також Помідорові та графиням. Атака почалася рівно о сьомій годині ранку.

РОЗДІЛ ДВАДЦЯТЬ ДРУГИЙ

Як барон Апельсин мимоволі двадцять генералів розчавив

Перша частина плану атаки була така: пес Шукай повинен був домовитися із своїм другом Гавкуном, щоб той відчинив ворота. За ним до парку мав прорватися ескадрон кінноти під командуванням синьйора Петрушки. Однак ця перша частина плану зовсім не вдалася, бо ворота були широко розчинені. Лимон сказав, що треба зайти через задню хвіртку. Але вона теж була відчинена. Лимонні полководці зовсім розгубилися. Самому принцові ця війна уже почала набридати.

Генерали рушили на замок. Йти треба було вгору, тому Принц увесь спітнів і пішов назад. Командування він передав одному з придворних Лимонів. Коли до замку залишалося не більш сотні метрів, генерали сіли відпочити. У цю ж саму мить якась величезна бомба злетіла згори просто на загін генералів. Вони прожогом кинулися навітики. Але бомба котилася набагато швидше і за кілька секунд наздогнала і розчавила на мотлох десятків два генералів, гуркочучи прокотилася крізь ворота, розметала ескадрон синьйора Петрушки, перекинула графську карету і, нарешті, спинилася. Бомбою виявився барон Апельсин.

Старша графиня, яка була вся в пилюці, розпатлана та ще й виквацяна сажею, кинулася до Апельсина. Він спочатку не впізнав графині, а потім розповів, що мусив прогризти дубові двері, а потім покотився вниз, по дорозі розчавивши ціле плем'я якихось негрів... Барон страшенно зніяковів, коли синьйора графиня Старша пояснила йому, що то були не негри, а загін із сорока генералів.

Принц Лимон помився у ванні в своєму наметі, а потім зібрав разом усі рештки свого війська – близько тридцяти чоловік – і виголосив, що сам упорається з ворогом. Через чверть години принц наказав починати новий наступ. Десятеро солдатів підтюпцем побігли нагору. Вони зняли страшений галас, щоб налякати хоча б жінок та дітей, які були серед захисників замку. Наші друзі зустріли їх дуже привітно. Цибуліно приладнав пожежні насоси до найбільших бочок з вином, що були в льоху. Коли Лимончики надбігли досить близько, Цибуліно скомандував: "По ворогу – вином!". На войовничих Лимончиків полилися сильні струмені червоного ароматного вина. Лимончики кинулися навіткача і поки збігли вниз, то стали всі зовсім п'яні. Принц

лютував, бо десять п'яних солдатів просто заснули.

Становище ставало дедалі тривожніше. А наші друзі у замку танцювали від радості. Не менш половини ворожого війська було розгромлено.

РОЗДІЛ ДВАДЦЯТЬ ТРЕТІЙ

Цибуліно знайомиться з павуком-листоношею

До замку прибула з столиці ціла дивізія Лимончиків, і нашим друзям треба було або здаватися в полон, або втікати. Цибуліно спробував утекти через льох, але в таємному підземному ході, що виводив до лісу, вже засіли солдати принца. Зрадником став Горох.

Синьйор Помідор нарешті зловив Цибуліно і на радіощах відпустив усіх його друзів, тільки Вишеньку замкнув на горищі. А Цибуліно в супроводі цілої роти Лимонників відвели до в'язниці і замкнули у підземній камері. Двічі на день Лимончик із тюремної сторожі приносив до камери Цибуліно миску юшки і кухоль води. У камері було темно, хоч в око стрель. Цибуліно цілими днями лежав на тапчані і думав про батька.

День і ніч безперестанку крокував коридором повз камеру патруль Лимончиків. Гучний тупіт їхніх чобіт не давав хлопчикові заснути.

Через тиждень сторожі вивели Цибуліно з камери на прогулянку. В'язні, усі в однаковому одязі у чорно-білу смужку, ходили вкруг один за одним. Розмовляти між собою було суворо заборонено. Цибуліно став позад якогось старого в'язня. На зігнуті плечі старого спадало сиве волосся. Час від часу він глухо кашляв. Це був батько Цибуліно. Цибулоне прошепотів синові, що надішле йому звістку.

Камера Цибуліно була на два поверхи нижче, у самому підземеллі. Тепер, коли Цибуліно побачився зі своїм батьком, камера вже не здавалася йому такою темною.

Другого дня Цибуліно покликав якийсь дивний, ледь чутний голосок. Це був Павук Кривоніг, що працював у тюрмі листоношею. Він приніс записочку від тата. Там було написано, що він знає про усі пригоди сина, просив вчитися далі й дати лад своїм думкам і спостереженням. Павук наказав з'їсти записку. А сам пішов розносити інші листи. В'язні писали записки на клаптиках від сорочок, а чорнило робили із юшки, якою їх годували. Павук розповів, що ворогує з принцом, бо його слуга колись вбив батька Павука.

РОЗДІЛ ДВАДЦЯТЬ ЧЕТВЕРТИЙ

Цибуліно втрачає всі надії

На другий день Цибуліно відірвав шмат від своєї сорочки і поділив його на маленькі однакові клаптики. Коли Лимончик приніс йому юшки, Цибуліно не став їсти. Ложкою нашкріб трохи цегляного порошу зі стіни і всипав його в юшку. Добре розтер ложкою, розмішав і написав кілька листів. Батькові написав, що звільнить його, бо має план. Кротові написав зібрати усіх кротів і визволити його з тюрми. А Вишеньці пообіцяв, що скоро розправляться з Помідором, і попросив покласти лист для Крота в умовлене місце. Цибуліно сховав усі три листи під подушку. Вилив рештки чорнила в ямку під ліжком, віддав миску тюремникові і вклався спати.

Вранці Павук Кривоніг приніс йому нового листа від батька. Старий Цибулоне був стривожений звісткою від Цибуліно і радив йому ощадливіше витрачати свою сорочку

на листи.

Тоді Цибуліно відірвав мало не пів сорочки і розіслав той шмат долі. Вмочуючи палець у чорнильницю, тобто в ямку під ліжком, він почав малювати. За допомогою Павука Кривонога Цибуліно вправно накреслив план тюрми, на якому позначив двір хрестиком.

Цибуліно попросив Павука віднести лист для Вишеньки аж у замок. Павук згодився. Він дуже тішився, коли Цибуліно сказав, що звільнить усіх в'язнів, і тоді Павук зможе виїхати до свого брата на село. А там було багато сонця, яке було потрібне павуку, бо в нього був ревматизм, і він накульгував на одну ногу.

З того моменту, коли Кривоніг зник у темряві, Цибуліно став рахувати години і хвилини його відсутності. Від нетерплячки Цибуліно місця собі не знаходив. З години на годину чекав він повернення листоноші. Минав час, а Павук все не вертався.

На четвертий день в'язнів вивели на прогулянку. Але серед них Цибуліно не знайшов свого батька, і ніхто не міг сказати, що з ним сталося. Цибуліно повернувся до своєї камери і кинувся на ліжку. Він уже втратив усі надії.

РОЗДІЛ ДВАДЦЯТЬ П'ЯТИЙ

Про пригоди Павука Кривонога і Павука Півосьмака

Павук-листоноша, вибравшись з тюрми, пішов собі вулицею міста і мало не загинув під колесами велосипеда. На щастя, він побачив поблизу отвір водостоку і швиденько туди спустився. Тільки зліз він туди, як його хтось покликав по імені. То був давній знайомий Кривонога, далекий родич його покійного батька Півосьмак (мав сім з половиною лапок, бо одну необережно зачепили мітлою).

Кривоніг не хотів втрачати час, сказав що йде до двоюрідного брата, бо не хотів розповідати всю цю історію про Цибуліно, Вишеньку і Крота. Півосьмак напросився іти разом.

Вони вийшли на зелені поля. Був погожий літній день, у запашних травах ласкаво шелестів легенький вітерець. І тут Півосьмак встряг у сварку з Коником. Навколо них зібрався цілий гурт коників, сонечок. І от це збіговисько помітив поліцай Горобець. Він одразу взяв собі Півосьмака на замітку, бо хотів з'їсти.

Павуки Кривоніг і Півосьмак прожогом метнулися в нірку до Коника, а той причинив двері і став на сторожі. Півосьмак тремтів зі страху, а Павук Кривоніг уже почав каятися, адже через Півосьмака він запізнювався.

Півосьмак заявив, що поки Горобець тут, він і кроку з нори не ступить. І Кривоногові він теж заборонив виходити. Клятий Горобець ні на мить не віддалявся. Аж надвечір мандрівники рушили в дорогу. Павук Кривоніг був дуже засмучений з того, що прогаяв цілий день.

Протягом ночі вони змогли б надолужити втрачений час, але раптом Півосьмак заявив, що дуже стомився і хоче відпочити. Вони знайшли затишний закуток у ринві якоїсь церкви і розташувалися на ночівлю. Нічого й казати, що Павук Кривоніг усю ніч не міг очей стулити.

Тільки-но почало розвиднятися, він розбудив супутника і наказав йти. Але довелося

іще почекати, бо Півосьмак ретельно чистив усі свої сім з половиною ніг.

Ранок пройшов без особливих пригод. Опівдні їх знову помітив Горобець, і вони вскочили в якийсь тунель. Вийшли з тунелю тоді, коли переконалися, що небезпека минула. Павук Кривоніг швидко йшов уперед, хоч був стомлений.

Раптом повз них проповзла зелена гусінь. Вона кричала тікати, бо йдуть кури. Одна з курей занесла над Кривоногом свій страхітливий дзьоб! Він скинув з шиї свою поштарську сумку з листами, кинув її супутникові і ще встиг крикнути: "Віднеси до..." Але він уже не встиг сказати, кому треба віддати листи, бо в цю мить курка його проковтнула.

Загибель Кривоного врятувала життя Півосьмакові. Павук пролив сльозу за померлим другом і помітив поштарську сумку, яку перед самісінькою смертю кинув йому Кривоніг. Півосьмак прочитав листи і чим далі читав, тим більш сльози туманили його зір. Павук вирішив виконати прохання друга і пішов до замку. Там він легко знайшов дорогу на горище, де його радо зустрів двоюрідний брат Кривоного. Півосьмак розповів йому про всі свої пригоди. Разом віддали вони листи Вишеньці, який до цього часу перебував у комірчині на горищі. Родич запросив Півосьмака відпочити протягом літа в замку, і старий балакун охоче прийняв це запрошення. Він страшенно боявся вертатися назад.

Стислий переказ по розділах, автор переказу: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу.

РОЗДІЛ ДВАДЦЯТЬ ШОСТИЙ

Про Лимончика, що не знав арифметики

Одного ранку Лимончик-тюремник, який приносив до камери юшку і воду, сказав Цибуліно, що його батько дуже хворий, навіть не може вийти з камери.

Того дня в'язнів вивели на прогулянку. Вони повиходили в двір і почали крокувати по колу один за одним. Раптом Цибуліно почулося, ніби його хтось кличе. Це був Кріт. Цибуліно так поспішав підійти до того місця, де почув голос Крота, що наступив на п'яти в'язневі, який ішов перед ним. Той обернувся і буркнув: "Дивись під ноги!". А хлопчик попросив його передати усім, щоб були готові сьогодні до втечі.

Коли Цибуліно знов наблизився до того місця, де почув голос Крота, він стишив ходу. Кріт сказав, що підземний хід готовий, і він на один крок ліворуч від Цибуліно. Треба тільки стрибнути на те місце – і земля провалиться. Цибуліно передав це усім в'язням. Один з них відвернув увагу Лимончика, що пильнував їх, а тоді, за наказом Цибуліно, один в'язень провалився під землю. На поверхні землі утворилася дірка, досить широка, щоб туди могла пролізти людина. Цибуліно передав по колу в'язнів сигнал: "З кожним кругом під землю тікатиме той в'язень, якого я штовхну ногою". І почалося. За кожним поворотом кола один із в'язнів ступав на крок ліворуч і зникав у дірці під землею. Коли в'язні обійшли двір ще п'ять чи шість разів, Лимончик став стурбовано оглядати їхнє коло, яке покортшало. Потім він вирішив, що це йому тільки так здалося.

Згодом Лимончик почав рахувати в'язнів. Але вони йшли замкнутим колом, і тюремник ніяк не міг запам'ятати, з якого в'язня почав рахунок. Лимончик не був сильний в арифметиці. Він знов почав рахувати спочатку, і кількість в'язнів знов ніби збільшилася. Тоді він вирішив облишити рахування, щоб зовсім не заплутатися.

Цибуліно весь час думав про батька і хотів лишитися у в'язниці заради нього. Цибулоне був замкнений у тюремній камері і про його втечу нічого було й думати.

А в'язнів у дворі залишалося все менше і менше. Приголомшений Лимончик уже не знав, що думати. У дворі залишилося всього четверо в'язнів і Цибуліно. Всі четверо прожогом кинулися до дірки і один за одним зникли під землею. А Цибуліно стояв і сумно дивився їм услід. Раптом він відчув, що хтось смикає його за ноги. Друзі здогадалися, що він хоче залишитися в тюрмі, і просто стягли його в підземний хід.

Лимончик збагнув, у чім річ і попросився з утікачами, бо все одно принц накаже повісити його за втечу в'язнів.

Кріт гукнув, і сотня кротів з'явилася з-під землі. Вони вирішили рятувати і батька Цибуліно. За кілька хвилин дісталися до камери Цибулоне. Цибуліно перший вскочив усередину. Його батько лежав на тапчані непритомний. Ледве-ледве встигли вони перенести його до підземного ходу. В ту ж мить до камери вдерлися тюремники Лимончики, які спантеличено металися з камери в камеру по всій тюрмі, адже скрізь було порожньо.

Коли тюремники нарешті дотямили, що всі в'язні втекли, вони вжахнулися від думки про ті страшні кари, які накладе на них принц. Тоді вони покидали зброю і один за одним кинулися в підземний хід, виритий кротами. Тюремники вийшли в поле і розбрелися по селянських хатах. Скинули з себе військову форму і перевдяглися у простий одяг.

Старий Кріт і Цибуліно подумали, що тюремники біжать за ними підземним ходом навздогін. То вони вирили для себе новий хід убік.

РОЗДІЛ ДВАДЦЯТЬ СЬОМИЙ

Катюзі – по заслугі

Принц Лимон улаштував велике свято для підданих, щоб вони не думали про свої злидні. Це були кінські перегони. То були незвичайні перегони: коні мусили бігти і тягти коляски з загальмованими колесами. Коням було дуже тяжко тягти ці коляски. Коли принц Лимон дав сигнал починати, бідолашні коні вдарили копитами в землю, щосили напружилися, вигнули спину, на вудилах виступила піна, а коляски – ані руш. Тоді Лимони стали нещадно хльоскати їх батогами.

Лимон став сам шмагати коней. В змучених переляканих коней аж ноги з натуги підламувалися, мало не лопалися жили. Йому подобалося мучити коней. Глядачі обурювалися, але змушені були дивитися на це змагання. І раптом принц побачив, як біля самих його ніг розверзлася земля. Спершу з'явилася ніби розколина, потім друга. Далі на поверхні з'явився горбочок, на якому розкрилася дірка, і з неї показалася чиясь голова, плечі... Вискочив Цибуліно. Кріт з нори кричав вернутися, бо вони втрапили не туди. Але Цибуліно не слухав. Він побачив просто перед себе блілого переляканого

принца Лимона з батогом у руці. Цибуліно весь спалахнув від гніву. Хлопчик вихопив у нього з рук батіг і щосили оперішив принца через плечі. Принц був настільки приголомшений, що не зумів ухилитися від першого удару. Цибуліно ще дужче оперезав принца по спині. Тоді правитель повернувся і дременував навікача.

За Цибуліно з-під землі стали вискакувати в'язні, що втекли з тюрми, і люди зустріли їх радісними вигуками. Батьки обіймали синів, жінки чоловіків. В одну мить поліцаїв розігнали, натовп ринув на арену, підхопив на плечі і поніс звільнених в'язнів.

Перелякані на смерть придворні Лимони хотіли були втікати на своїх колясках. Але колеса були загальмовані і не рушили з місця. Люди схопили придворних і пов'язали їм руки й ноги.

Тим часом принц Лимон встиг ускочити до своєї карети і щодуху помчав геть. Але він побоявся втікати до свого палацу і поїхав у поле. Карета полетіла шкереберть, і принц сторч головою вгруз у величезну купу гною.

РОЗДІЛ ДВАДЦЯТЬ ВОСЬМИЙ

Синьйор Помідор встановлює податок за погану погоду

У день перегонів у замку графинь Черешень синьйор Помідор скликав усіх мешканців села до зали, яка служила також місцем для суду. Помідор хотів оголосити селянам новий наказ. Відтепер графині були не тільки власницями тутешнього повітря, за яке брали податок, а й власницями дощу. Тепер усі селяни мали платили по сто лір за кожен звичайний дощ, по двісті лір за кожен бурю з громом і блискавкою, по триста лір за кожен снігопад і по чотириста лір за кожен градобій.

Майстер Виноградинка думав про Цибуліно, який би міг урятувати селян від цих податків. Тим більше, що Помідор вирішив, що селяни повинні платити управителеві замку суму в два рази більшу від тієї, яку зажадали графині. А також треба було платили за росу, іній, туман і всі інші види вологи. Всі люди перелякано подивилися на вікна. Вони надіялися побачити ясне небо, але угледіли, що надходить буря. Помідор теж глянув у вікно, і його товстелезна червона пика враз розпливлася в радісній усмішці.

Коли ж і справді налетіла буря з громовицею, то синьйор Горох аж затанцював на radoшах. Нещасні сільські люди дивилися на дощ, як на страшне лихо. А синьйор Петрушка послинив язиком олівця і почав швиденько підраховувати, скільки грошей одержать графині з цієї милості божої. Кума Динька почала плакати. Дружина Кума Часника теж розплакалася і сльозами геть змочила вуса свого чоловіка, бо витиралася ними. Все це страшенно розгнівило синьйора Помідора, і він вигнав усіх із зали.

Вийшли бідні люди із замку і під зливою поволі почвалані до села. Вони навіть не ховалися від дощу. Недалеко від села їм треба було пройти через залізничний переїзд, і вони мусили спинитися, бо саме йшов поїзд. З вікон останнього вагона визирало троє ведмедів. А один з них навіть помахав людям лапою. Коли ж поїзд спинився поблизу на станції, селяни здивувалися, коли побачили, що ті троє ведмедів поважно виходять з вагона. З'явився і хазяїн ведмедів – хлопчик у зеленому береті і синіх штанцях з латками на колінах. Його веселе розумне личко привітно усміхалося і було таке

симпатичне. Це був Цибуліно. Перш ніж виїхати з міста, він завітав до зоологічного саду і звільнив родину знайомих нам ведмедів.

Неможливо й сказати, скільки тут було поцілунків, обіймів, запитань і відповідей! І все це – під рясним дощем. Вишеньку негайно сповістили про приїзд Цибуліно. Можете уявити собі щиру радість обох друзів.

РОЗДІЛ ДВАДЦЯТЬ ДЕВ'ЯТИЙ

Буря без кінця-краю

Ми залишили принца Лимона у гнояці надовго тому, що там йому було добре. Він утік із столиці не озираючись, і тому не знав, що його поліція приєдналася до повсталого народу, а придворні Лимони – у в'язниці. Коли почався дощ, принц виліз із гною і побачив, що недалеко замок графинь Черешень.

Принц прийшов до замку і подзвонив. У дверях з'явилася Полуничка і не впустила його, бо думала, що то жебрак. Петрушка з першого погляду впізнав принца і запросив його зайти.

Принц сказав графиням, що пере чекає бую тут. Помідор виглянув у вікно і сказав, що буря вже минула. Але принц був настирливим, тому Полуничка навіть віконниці позакривала. Стомлений хвилюваннями цього дня, принц заснув у кріслі. Його вкрили ковдрою, а самі пішли вечеряти.

За вечерею Помідор чомусь надто мало їв. Він поспішив устати з-за столу і сказав, що йде спати, а сам потихеньку зайшов до парку і попрямував до села. Йому було цікаво, чого так боїться принц. Помідор боявся революції. Раптом йому почулося, ніби за ним хтось іде. Він причаївся за парканом і став чекати. Через кілька хвилин повз нього тихенько пройшов адвокат Горох, який стежив за Помідором. Тільки Помідор намірився вийти зі схованки, як стала наближатися ще одна тінь. Це був синьйор Петрушка, який вирішив прослідкувати за адвокатом. Потім у темряві з'явився герцог Мандарин. Той шпигував за Петрушкою. Незабаром з'явився барон Апельсин. Коли він помітив, як виходив герцог, то подумав, що той крадькома йде кудись вечеряти. От барон і вирішив скористатися з цього відкриття. Бідолашний Квасоля, який віз його пузо на тачці, задихався з натуги.

Після барона більш ніхто не з'являвся в темряві. Тоді Помідор вийшов із своєї схованки і пішов слідом за Апельсином. Так і проходили вони один за одним цілісіньку ніч і до самого світанку нічогісінько не змогли дізнатися, тільки вкрай знесилилися. На світанку причвалали вони один по одному назад до замку. Всі вони були такі стомлені й сонні, що йшли майже з заплющеними очима. І тільки один з них побачив, що на башті замку майорить республіканський прапор. Його підняли вночі Цибуліно і Вишенька. Обидва хлопчики сиділи тепер біля прапора на високій башті і чекали, що буде далі.

ЕПІЛОГ

Помідор заплакав удруге

Той, хто перший помітив республіканський прапор на башті, подумав спочатку, що це – нова витівка Вишеньки. Він страшенно розлютився і вирішив зірвати прапор і надавати Вишеньці стусанів. І от цей синьйор уже біжить щодуху по сходах, страшенно

хекає і з кожним кроком роздувається від злості так, що не зможе пролізти у невеликі двері, які ведуть на верхню площадку башти. Нагору біг сам Помідор. І він так роздусь від злості, що не проліз у двері.

І от стоїть він за два кроки від ненависного йому прапора. А біля прапора, поруч Вишеньки стоїть Цибуліно. Він поклонився Помідору, але так близько, що Помідор схопив його за чуба і смикнув. Вихор цибулячого чуба залишився у Помідора в руці, і... той почав плакати. Цього разу Помідор плакав не тільки від цибулячого духу. Він плакав від люті, бо відчув, який став безсилий. Помідор скотився сходами вниз башти, побіг до своєї кімнати і замкнувся, щоб виплакати досхочу.

Прокинувся принц, вибіг надвір, теж побачив прапор і кинувся алеями парку тікати. Біг, поки знову не вскочив до своєї схованки в гною. Він гадав, що там його не знайдуть.

Прокинувся барон Апельсин і покликав Квасолю. Той ще не встиг прокинутися, та так із заплющеними очима і повіз на тачці баронове черево. А коли побачив прапор, то кинув тачку, і барон кумедно перевернувся догори ногами і покотився у басейн.

Прокинувся і герцог Мандарин, побіг до басейну, скочив на голову мармуровій статуї і заверещав, щоб скинули прапор, бо він втопиться. Квасоля скинув його в басейн. Коли герцога витягли з басейну, в нього з рота стирчав хвостик золотої рибки, яка думала, що знайшла нову печеру.

Принц і обидві графині виїхали за кордон. Апельсин став худий, мов тріска. З перших днів республіки ніхто не захотів возити його тачку, і він не міг піти на пошуки їжі. Тепер він міг ходити самотужки і став жебрати на вулицях. Але йому нічого не давали, і він працював на вокзалі вантажником.

Ну, а герцог? Це ледащо і пальцем не поворухне, живе за рахунок барона. І щоразу, як барон йому чогось не дає, герцог вилазить на ліхтарний стовп і загрожує самогубством. Тоді барон вдовольняє його прохання. В нього залишилося добре серце ще з тих часів, коли він був товстуном.

А кум Гарбуз тепер уже не зітхає. Він став садівником при замку. А Помідор ходить у нього в помічниках. Помідор чимало відсидів у тюрмі, а потім його випустили на волю. Тепер він думає лише про те, як садити капусту і косити траву. Петрушка служить тепер сторожем при школі в замку. І замок тепер не замок, а палац для дітей. Там є тепер кімнати для гри у настільний теніс, кімната для малювання, ляльковий театр, є кінотеатр та інші розваги. Є там і найкраща для дітей розвага – школа. Тепер Цибуліно і Вишенька сидять поруч за однією партою.

Не повернутися назад Горохові, бо на його совісті надто багато злочинів. Кажуть, що він служить адвокатом у якійсь чужій країні.

Старостою у селі став майстер Виноградинка. А кум Часник вночі своїми вусами понаписував усюди "Хай живе староста!"

Стислий переказ по розділах, автор переказу: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу.